

SAMO ŽENE MOGU ODLUČITI O POBAČAJU?

Eligio Belullo

U trenutku začeća oblikuje se novo ljudske biće s jedinstvenim genetskim zapisom. Ubrzano raste, te već 21. dan posjeduje maleno srce koje ritmički otkucava. Oblikuju se ruke, noge, oči i uši. 40. dan bilježe se prvi moždani valovi. Dijete počinje reagirati na podražaje i može osjetiti bol.

Na stranicama *Jutarnjeg lista* 20. ožujka ove godine objavljen je komentar dr Anne Marie Gruenfelder pod naslovom „Samo žene mogu odlučiti o pobačaju“.¹ U svome članku pokušat ću analizirati plauzibilnost 7 teza preuzetih iz komentara dr Gruenfelder. Tim tezama poslužio sam se kao naslovima za poglavlja ovog osvrta.

Uvodne postavke

Danas postoji čvrsti znanstveni konsenzus u embriologiji i opstetrijici da ljudski život započinje začećem.² Sagledavajući *koordiniranost, stupnjevitost i neprekinutost* razvoja ljudskoga organizma od začeća, kroz embrionalni stadij, fetalni, te kasnije stadije nakon rođenja do smrti; nepobitno se dokazuje da ljudski život započinje začećem.³

U trenutku začeća oblikuje se novo ljudske biće s jedinstvenim genetskim zapisom. Ubrzano raste, te već 21. dan posjeduje maleno srce koje ritmički otkucava. Oblikuju se ruke, noge, oči i uši. 40. dan bilježe se prvi moždani valovi. Dijete počinje reagirati na podražaje i može osjetiti bol. U trećem mjesecu

¹ www.jutarnji.hr/samo-zene-mogu-odluciti-o-pobacaju/1175160

² Etičko povjerenstvo Petrove bolnice je 2009. god. na upit Ustavnoga suda povodom rasprava o umjetnoj oplodnji jednoglasno izjavilo da ljudski život počinje začećem, tj. spajanjem ženske i muške spolne stanice. Pomalo je bilo smiješno gledati kako su se neki mediji sablažnjavali nad ovakvim “konzervativnim” i “crkvenjačkim” stavom doktora. Ovo je primjer dokle može ideologija dovesti čovjeka u nijekanju onog očitog.

³ Tonči Matulić, *Pobačaj*, Zagreb, 1997., 37-41.
Ramon L. Lucas, *Bioetika za svakoga*, Split, 2007., 118-122.

izmjenično spava i budi se, okreće glavom, pravi različite grimase, pa i smije se. Početkom drugog tromjesečja zaklanja rukom oči od intenzivnog svjetla koje prolazi kroz stjenku majčina trbuha, a isto tako i uši poradi jakih zvukova. U 17. tjednu bilježi se pojava REM faze što upućuje na to da dijete ne samo spava, već i sanja. U sedmom mjesecu može prepoznati majčin glas.

Nakon začeca, ništa novo osim kisika, hrane i vremena nije pridodano djetetu u njegovu neprekidnom rastu do trenutka rođenja. Ovaj razvoj može jedino biti prekinut spontanom ili induciranim pobačajem. *Nepobitna je znanstvena činjenica da svaki kirurški pobačaj zaustavlja jedno ljudsko srce koje kuca.*

Je li netko ljudsko biće ne ovisi o njegovoj veličini ili inteligenciji, sposobnostima, boji kože ili spolu, već ovisi jedino o tome je li nositelj ljudske naravi – a to je nepobitno u slučaju nerođenog djeteta: ne postoji niti jedan slučaj da bi se iz ljudske zigote razvilo neko drugo biće osim čovjeka.⁴

Kroz praktičan akronim *AROV*⁵ možemo sagledati četiri akcidentalne fizičke razlike koje postoje između nerođenog i već rođenog ljudskog bića i tako logički dokazati da ne postoji nikakav ontološki skok između ova dva stadija. a) *Ambijent* - nalazim li se u kući ili na ulici nimalo ne utječe na moj status ljudskog bića, tako niti putovanje duž porođajnog kanala ne može pretvoriti “nakupinu stanica” u ljudsko biće; b)

Razvijenost - olimpijski sportaš u odnosu na nekog amatera nije više čovjek, tako i nerođeno dijete u odnosu na bilo koji drugi stadij ljudskog života nije manje ljudsko biće (isti princip možemo primijeniti i na mentalne funkcije); c) *Stupanj ovisnosti* - netko tko mora ići na dijalizu ili je ovisan o skrbi drugog čovjeka nije time manje čovjek, tako nije ni nerođeno dijete koje je ovisno o majci; d) *Veličina* - muškarci su u prosjeku veći nego žene, ali to ne znači da imaju više prava. Stoga niti količinu prava na život nerođenom djetetu ne možemo mjeriti njegovim centimetrima. Uostalom, pravo na život ne možemo nekome postupno pridavati - npr. reći da fetus posjeduje 60% prava na život. Pravo na život netko posjeduje ili ne, te je to pravo uvijek jedno i isto.⁶ Centralo pitanje u debati o pobačaju nije o tome koliko je to nerođeno biće trenutačno razvijeno, nezgodno, neplanirano, iskoristivo..., već koji je njegov moralni status? Odgovor je jednostavan – ono je jedinstveno ljudsko biće s nepovredivim pravom na život.

Ali, kažimo hipotetski da nije sigurno kada počinje ljudski život, i u tom bi slučaju pobačaj bio nedopušten, jer na temelju *načela turcionizma* (siguran zakon obavezuje), subjekt ne bi smio učiniti pobačaj dok ne bi stekao sigurnost da to uistinu nije ljudsko biće (lovac ne smije pucati u grm, dok nije siguran da ondje nije njegov kolega).

U prošlosti su zagovornici pobačaja zastupali tezu da je fetus dio majčina tijela, ali budući da to u potpunosti opovrgava suvremena znanost, uglavnom je napuštena.⁷ Ne znajući što,

⁴ Ili kazano rječnikom Hansa Jonasa: nešto što na početku posjeduje inherentnu šifru za ono što će postati na kraju, to nešto već jest ono što će postati na kraju.

⁵ U literaturi na engleskom jeziku naći ćemo akronim *SLED*. Stephen Schwarz, *The Moral Question of Abortion*, Chicago, 1990., 18.

⁶ Tonči Matulić, *Pobačaj*, Zagreb, 1997., 95-96.

⁷ Ako bi fetus bio samo nakupina stanica, dio ženina tijela, dosljedno zaključujući valjalo bi reći da

stvorena je lažna dilema je li embrij, i kasnije fetus osoba. Ovim ću se pitanjem pozabavit kasnije u tekstu.

Što se zbiva kada se pokušava negirati ono očito? Dolazimo do raznih paradoksa. Npr. u Americi ako se testom utvrdi prisutnost kokaina u tijelu trudnice, ona može snositi pravne posljedice pod optužbom distribuiranja narkotika maloljetnoj osobi. Istovremeno može bez pravnih posljedica pobaciti to isto dijete. Mnoge države posjeduju zakon kojima se kažnjava ozljeđivanje trudnice s namjerom ubojstva nerođenog djeteta – napadača se tereti za ubojstvo.⁸

Promotrimo hrvatsko zakonodavstvo. Ustav Republike Hrvatske u članku 21. stavku 1.⁹ među prava svakog ljudskog bića uvrstio je i pravo na život. Ovo pravo dignuto na rang ustavne vrijednosti, opravdano se apsolutizira do te mjere da ga državna vlast ne samo zaštićuje, pri tome drugome zabranjujući da ga protupravno oduzme, već ga u stavku 2. ovoga članka zaštićuje i od djelatnosti tijela državne prisile kroz ukinuće smrtne kazne.¹⁰ Nadalje, iz pravnih načela u nasljednom pravu vidljivo je kako nerođeno dijete nije pravna fikcija već subjekt i nositelj prava.¹¹

trudnica ima dva srca, dva para očiju, dva mozga, te ako je fetus muškog spola da je hermafrodit. Nerođeno dijete je unutar majčina tijela, ali nije dio njezina tijela poput ruke ili bubrega, te kao što vlasnik kuće nema pravo odlučivati o životu i smrti ukućana, tako ni trudnica ne može odlučivati o životu i smrti djeteta koje je u njezinoj utrobi.

⁸ Radny Alcorn, *Why prolife?*, 2004., 41.

⁹ *Narodne novine*, 85/10.

¹⁰ Šime Pavlović, *Kaznenopravna zaštita fetusa i djeteta izravno nakon poroda*, u: *Hrvatska pravna revija*, 3 (2003) 12, 87.

¹¹ *Infans conceptus pro nato habetur, quoties de commodis ejus agitur - Začeto dijete treba smatrati rođenim čim su posrijedi njegovi interesi.*

Članak 115. Kaznenog zakona govori o kaznenom djelu protupravnoga prekida trudnoće.¹² U stavku 3. imamo slučaj gdje je kod trudnice protiv njezine volje, što najčešće podrazumijeva primjenu sile, izazvan pobačaj. Za ovo kazneno djelo napadač može biti kažnjen i s 8 godina zatvora.¹³

Dok s jedne strane pravno štitimo život nerođenog, istovremeno u Hrvatskoj je na snazi *Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece*.¹⁴ Prema ovome Zakonu pobačaj se može izvesti do isteka desetog tjedana od dana začeca. Nakon isteka deset tjedana prekid trudnoće može se izvesti samo po odobrenju komisije uz određene indikacije.

Možemo zamisliti jednu hipotetsku situaciju gdje je žena naručena za pobačaj, ali ju netko na putu do klinike napadne te usmrti dijete u utrobi - napadač će biti suđen; ali ako majka nenapadnuta dođe do ginekologa koji pobaci to isto dijete i za to biva plaćen, onda sve biva legalno. Kakva je razlika djetetu tko će ga ubiti? Pruža li mu neku utjehu to da će njegovo ubojstvo biti obavljeno u sigurnim i sterilnim uvjetima?!

Po klasičnoj formuli Hipokratove zakletve mladi se liječnik pri nastu-

¹² *Narodne novine*, 125/11.

¹³ Po stavku 1. članka 115. za ilegalni pobačaj za koji se trudnica svojevrijedno odluči, zatvorska kazna za izvršitelja pobačaja je do 3 godina. Po stavku 5. kažnjiv je i sam pokušaj. Pravni sustav je posve pokleknuo na ovome području - dovoljno je otići na koji internet forum da bi se dobila imena, telefoni i cijene ginekologa koji vrše ilegalne pobačaje u bolnicama ili svojim ordinacijama. Vlasti kao da svjesno ignoriraju ovu javnu tajnu. Romansirani prikaz ove korumpirane situacije može se pročitati u romanu "Ljudožder vegetarijanac" dr Ive Balenovića koji je radio kao ginekolog u KB Merkur, a 2012. god. objavljen je i istoimeni film, nominiran za Oscara.

¹⁴ *Narodne novine*, 18/78.

pu svoje službe zaklinje „da neće dati ženi sredstvo za pobačaj“. U moderniziranom obliku donesenom na trećem generalnom zasjedanju Svjetskog liječničkog udruženja u Ženevi 1948. ova zakletva glasi: „Apsolutno ću poštivati ljudski život, već od njegova začeća.“¹⁵

Ujedinjeni narodi su 20. studenog 1959. izglasali *Deklaraciju o pravima djeteta*. U preambuli stoji da je „djetetu zbog njegove fizičke i duševne nezrelosti, potrebna posebna zaštita i briga, uključujući i odgovarajuću pravnu zaštitu, i prije i poslije rođenja.“¹⁶

Dana 25. ožujka 1986. u Beču je donesena *Deklaracija o pravima nerođenog djeteta* prema kojoj je ljudski embrij nerođeni pacijent,¹⁷ a pri prenatalnim kirurškim zahvatima nerođenom djetetu se otvara vlastita medicinska dokumentacija. Dana 18. listopada 2011. Sud Europske unije u slučaju *Brüstle protiv Greenpeacea* proglasio je da ljudski život započinje začetom, da ljudski embrio posjeduje ljudskog dostojanstva, te se stoga ne smije koristiti u komercijalne svrhe.¹⁸ Ipak treba primijetiti da nekome priznati ljudsko dostojanstvo, ali ne i pravo na život je očito samozavaravanje. Na temelju ove presude pokrenuta je građanska inicijativa *One of Us* koja je skupila 1,7 milijuna potpisa kojima se traži prestanak financiranja iz europskih fondova projekata koji idu za uništavanjem ljudskih embrija.

¹⁵ Anton Švajger, *Medicinska etika*, Zagreb, 1995., 95.

¹⁶ *Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta*, Uvod, §3, u: Dobriša Skok (ur.), *Ljudska prava. Osnovni međunarodni dokumenti*, Zagreb, 1990. 128.

¹⁷ Šime Pavlović, *Kaznenopravna zaštita fetusa i djeteta izravno nakon poroda*, u: *Hrvatska pravna revija*, 3 (2003) 12, 87-88.

¹⁸ Sud Europske unije, *Priopćenje za tisak*, 112/11.

1. Za kršćansku etiku pravo na život ima i izgrađena ličnost, kao i osoba u nastajanju (4. odlomak)

Dr. Gruenfelder u ovoj rečenici miješa dvije različite kategorije: *psihološki pojam ličnosti* i *pravno-filozofski pojam osobe*. Stvarajući korelaciju između njih čini logičku pogrešku nedopuštenog prijelaza. U psihologiji govorimo o različitim tipovima ličnosti. U etici i pravu govorimo o osobi – i tu se ne može govoriti o postepenom zaprimanju statusa osobe – *ne postoji to da je netko više osoba, a netko manje osoba* – netko je osoba ili jednostavno to nije osoba – nema stupnjevitosti u prijelazu iz neosobe u osobu.

Očitovati znakove ličnosti ili svjesnosti je funkcija osobe, ali iz opažanja očitovanja moje svijesti ne može se zaključiti jesam li osoba. Upotrijebit ću analogiju: pas je pas, ne zato što laje, već laje zato što je pas – *narav ne proizlazi iz funkcije, već funkcija iz naravi*.¹⁹

Narav se očituje kroz funkcije, ali ako se i ne očituje, ne možemo iz toga zaključiti o promjeni naravi: ako pas ne laje, on je unatoč tome i dalje nositelj pasje naravi. Kada vidim jedinku koja pripada biološkoj vrsti psa, shvaćam da je ujedno i nositelj pasje naravi, iako još ne očituje neke funkcije (poput lajanja). Isto tako kada vidim pojedinca koji je pripadnik ljudske vrste, shvaćam da je i nositelj ljudske naravi, a samim time i osoba, jer je ljudska narav razumska.²⁰ Pojedinaac nije osoba zato što se očituje kao takav, već se očituje kao takav jer je osoba.²¹

¹⁹ Skolastički rečeno: *agere sequitur esse*

²⁰ Ljudska osoba konstituirana je supstancijalnim jedinstvom tijela i razumske duše. Ukoliko ljudski embrij od časa začeća ne bi posjedovao razumsku dušu, to bi značilo da ne posjeduje niti nutarnji razvojni princip.

²¹ Ramon L. Lucas, *Bioetika za svakoga*, Split, 2007., 19-21. i 123-126.

Ipak ako bismo prihvatili funkcionalističku i gradualističku koncepciju osobe, morali bi se pozdraviti s fundamentalnom civilizacijskom postavkom o temeljnoj jednakosti svih ljudi. Dosljedno izvedeći konkluzije iz ovakve postavke značilo bi da ljudi koji spavaju ili su pod utjecajem opijata ili su možda mentalno zaostali, da su manje osobe od onih koji su u tom trenutku svjesniji, što je apsurdno i opasan izraz diskriminacije. Neovisno o sposobnostima svi posjedujemo istu intrinzičnu vrijednost. Jesam li osoba ne ovisi o tome jesam li popio jutarnju kavu. Stoga zaključujem da *nerodeno dijete nije nikakva potencijalna osoba, već osoba s velikim potencijalom ispred sebe.*

Razvoj embrija, fetusa,²² novorođenčeta, djeteta... uvijek se događa u okviru istog osobnog identiteta. Ukoliko embrij koji pripada ljudskoj vrsti nije od začeca osoba, on to ne može niti kasnije postati, jer se u suprotnom slučaju ne bi mogao objasniti kontinuitet njega kao subjekta.

Ekskurs o pitanju pobačaja u etici Petera Singera

Peter Singer, poznati australski etičar (*New York Times* proglasio ga je najutjecajnijim živućim filozofom), u svojoj studiji *Praktična etika* utemeljuje pravo na život na postojanju želje za opstankom kod subjekta. Stoga zaključuje kako fetus i novorođenče budući da ne artikuliraju tu želju na zadovoljavajući način, nemaju pravo na život. "Ukoliko fetus nema jednako pravo na život kao osoba, čini se da ga nema ni novorođenče, te je život novorođenčeta manje vrijedan negoli je

život svinje, psa ili čimpanze."²³ Pitam se zašto bi se ta želja trebala izražavati samo kroz očitovanja viših razumskih funkcija, zašto odbaciti i primitivnije oblike - nije li već sama teleološka usmjerenost razvoja embrija izraz želje za životom?

Nadalje, Singer dokazuje kako je netko osoba samo ako očituje znakove samosvijesti, racionalnosti i autonomije. Sva ona ljudska bića koja ne zadovoljavaju ove njegove kriterije klasificira kao ljudske ne-osobe koje smijemo ubiti ako će njihova smrt doprinijeti da u svijetu bude ukupno više sreće.²⁴ Čini mi se da ideja o svojevrsnom kalkulatoru kojim bismo izračunavali tu ukupnu sreću spada u red suvremenih priča o zubić vilama, nešto poput Dawkinsonovih memoara. Inače, Singer u *Praktičnoj etici* donosi kritiku većine dotadašnjih argumenata kojim se opravdavao pobačaj ukazujući na njihovu nekonzistentnost,²⁵ ali nakon toga postavlja argumentaciju s kojom želi dokazati da nerodeno dijete nije osoba i tako napokon dati legitimaciju za pobačaj. Čudim se kako Singer ne uočava da su njegovi kriteriji za biti osobom isto toliko kontingentni i svojevolsni kao i kriteriji koje je par stranica ranije sam prokazao. Zašto npr. moji hipotetski kriteriji poput iskazivanja suosjećanja ili da je netko postigao postkonvencionalni moralni stadij ne bi bili jednako plauzibilni kriteriji za postati osobom?

Gradualistička i funkcionalistička koncepcija osobe je primjena evolucionističke paradigme na razini svakog pojedinca, isto kao što je rasna ideologija 20. stoljeća derivat

²³ Peter Singer, *Praktična etika*, Zagreb, 2003., 128.

²⁴ *Isto*, 140-142.

²⁵ *Isto*, 104-113.

²² Riječ *fetus* dolazi iz latinskog i znači potomak, mališan.

evolucionističke paradigme primijenjene na razini rase.²⁶ Na temelju ove misaone osovine Singer će legitimirati pobačaj, čedomorstvo, eutanaziju, trgovinu i eksperimente na embrijima, surogat majčinstvo i bestijalnost. Nije potrebno biti jako dalekovidan za uvidjeti moralni slom u koji vodi dosljedno provođenje ove nove antropologije. Postupci nad kojima se zapad sablažnjavao par desetljeća unazad kada su ih provodili nacisti u sklopu svoje rasne politike, sada dobivaju pravo građanstva u našim zakonima.

2. Iz kršćanske perspektive... njegovo (nerođenog djeteta) pravo na život stoji nasuprot interesima buduće majke, bez obzira što o njezinu životu možda ovisi drugi (4. odlomak)

„Buduće majke“ - trudnica nije hipotetski buduća majka i ne odlučuje o nekom hipotetski budućem djetetu, već samim time što je trudna znači da je već majka nerođenom djetetu u njezinoj utrobi.

U slučaju da je život majke u opasnosti kako postupiti? Uzmimo primjer galopirajućeg tumora maternice - kirurški se invazivno djeluje na tijelo žene te se odstrani maternica, pri čemu embrij umre. Ovdje nije riječ o pobačaju u strogom smislu, već o činu s dvostrukim učinkom: cilj zahvata nije smrt nerođenog djeteta kao što biva redovito kod pobačaja na zahtjev, već spašavanje života majke. Pri tome se trpi neželjeni učinak zahvata, a to je smrt embrija kojeg se ne može spasiti. U slučaju da se ne djeluje oba života će biti izgubljena, što je veće zlo.²⁷ Ipak, valja znati da u ukup-

nom broju pobačaja rijetki su oni koji se vrše radi spašavanja života majke.²⁸ Često se kao argument za legalizaciju navode ovakvi slučajevi, pri čemu se na temelju iznimki nastoji opravdati pobačaj na zahtjev, što je intelektualno nepošteno. Temeljiti argumentaciju na izuzecima je kao zagovarati ukinuće prometne regulacije poradi toga da nitko tko žuri na hitnu ne bi prešao preko crvenog.

Također pobačaj se nastoji legitimirati pomoću povlačenja analogije s pravednom samoobranom zaključujući da trudnica ima pravo obraniti se od nepravednog agresora u njezinoj utrobi. I tu se radi logička pogreška jer se poistovjećuju dvije različite moralne kategorije: kontingentnog zla (poput obrambenog rata) i intrinzičnog zla (ubojstvo nevinog ljudskog bića). A k tome se pitam - *može li lice djeteta biti lice neprijatelja?*

VII, Split, 2008., 318-320.

²⁶ Tomić Matulić, *Pobačaj*, Zagreb, 1997., 199-203.

²⁸ Istraživanja u SAD-u pokazuju da od ukupnog broja izvršenih pobačaja manje je od 2% onih koji imaju indikaciju poradi silovanja, incesta ili ženinog tjelesnog zdravlja, a preostalih 98% je motivirano socijalnim ili ekonomskim motivima. U SAD-u na dva rođena djeteta, dolazi jedno ubijeno kirurškim pobačajem. (Anthony Stephen Burnside, *Posljedice ozakonjenja pobačaja u SAD-u, u: Obnovljeni život*, 54 (1999) 4, 516-517.)

²⁷ Za usporedbu, 2012. god. u pulskoj bolnici obavljeno je 1365 poroda, a evidentirano je 614 prekida trudnoće. U ovaj potonji broj ne ulazi znatan broj ilegalnih kirurških pobačaja, pobačaja uzrokovanih spiralom i abortivnim pilulama. (Izvještaj Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije o porodima i prekidima trudnoće, preuzeto sa: www.zzjziz.hr/uploads/media/2012_3.pdf)

²⁸ Prije 90' u Petrovoj bolnici u Zagrebu na jedan porod dolazio je jedan kirurški pobačaj.

²⁶ Donald De Marco – Benjamin Wiker, *Arhitekti kulture smrti*, Split, 2007., 94-107.

²⁷ Ivan Fuček, *Moralno-duhovni život. Život-smrt*,

3. Ustav jamči svjetonazorski pluralizam, neutralnost države u vjerskim i ideološkim pitanjima, i osigurava svakom pojedincu da njegovo ponašanje, motivirano njegovom vjekom ili svjetonazorom bude poštivano. Ženi se mora omogućiti provedbu njene volje i odluke (6. odlomak)

Potpuno se slažem s navedenim i svakako smatram da treba braniti ženino pravo na slobodu. Nitko nema pravo nametati ženi za koga će se udati, gdje će raditi ili koje će vjeroispovijesti biti. Ipak treba primijetiti da autorica ne razlikuje moralne sudove od preferencijalnih sudova. Kakva je razlika? Kada netko kaže da je moralno pogrešno zlostavljati ženu, on time ne izriče svoj preferencijalni sud (je li bolja bijela ili crna čokolada), već izriče moralni sud kako je zlostavljanje objektivno loša stvar. Zlostavljač se ne može opravdati argumentom da on jednostavno ima drugačiji svjetonazor i da mu nitko nema pravo nametati da je zlostavljanje žena moralno pogrešno.

Zvučna fraza „pravo na izbor“ ignorira očitost da nisu svi izbori ispravni. Kao što na temelju prava na izbor ne možemo legitimirati zahtjev majke da ubije svoje novorođenče, tako ne možemo ni legitimirati da majka ubije svoje nerođeno dijete. U Americi za vrijeme velike debate o pitanju robova, oni koji su se zalagali za zabranu ropstva bili su etiketirani kao protivnici slobode – „ako ne želiš posjedovati roba, dobro, ali nemoj mi nametati svoj moral“.²⁹ *Samozvani zagovornici prava na izbor uvijek previdaju pravo žrtve na izbor: crnci nisu odabrali ropstvo, kao što niti nerođeno di-*

*jete nije odabralo pobačaj.*³⁰ Pobačaj se argumentira i govorom da je to u najboljem interesu djeteta budući da mu se neće moći omogućiti zadovoljavajuća kvaliteta života. Što je alternativa? Uzeti mu i to što jedino ima – život! Previđa se temeljna postavka da je svrha prava zaštita slabijeg.³¹

Temeljno etičko načelo da je nedopušteno ubiti nevino ljudsko biće nije nešto što se može relativizirati govorom o vjerskim i svjetonazorskim slobodama u suvremenom pluralnom društvu. Pluralizam mišljenja ne smije dovesti u pitanje temeljne vrijednosti, jer time pluralizam sam negira svoj smisao radi kojeg je koncipiran, tj. zaštite temeljnih vrijednosti i prava.

Argumentirati pobačaj samo na temelju postulata: „ženi se mora

³⁰ “U centru rasprave o pobačaju i ropstvu postoji nešto zajedničko, a to je definicija ljudskog bića i opseg prirodnih prava koji se vezuje za taj status. U slučaju ropstva taj se problem do kraja zaoštrio i postao nepodnošljiv zbog odluke američkog Vrhovnog suda u slučaju *Dred Scott donesene 1857. kojom su crnci praktički proglašeni neljudima i vlasništvom bijelaca. Bili oni slobodni ili robovi, rekao je glavni sudac Roger B. Taney koji je i ispisao većinsku odluku suda, crnci ne mogu biti američki državljani i stoga ne mogu imati bilo kakav zakonski status pred Vrhovnim sudom. Taj sudac je, među ostalim, u svojoj odluci napisao: ‘Crnci su u toj mjeri inferiorniji od bijelaca da ne posjeduju nikakvih prava koja bi bijeli čovjek bio dužan poštivati’, a zatim je roba, kao vlasništvo bijelog čovjeka, usporedio s mulom i konjem.” (Bernard Nathanson, *Iz smrti u život*, Split, 2009., 192.)*

³¹ “Poznat je dijalog Sokrata s Trazimahom koji donosi Platon u Državi. Trazimah tvrdi da je pravo korist jačega. To je ničeanska ideja da oni koji vladaju, koji su dominantni, odlučuju, i to u svoju korist, što je pravo, što je ispravno i tko ima na što pravo. Sokrat, naprotiv, odgovara: Tvrdim da je pravo korist slabijega jer nije pravedan čovjek koji je sebi učinio dobro, nego koji je učinio dobro drugomu.” (Marina Katinić, *Etički aspekti pobačaja*, preuzeto sa: www.zdravstveniodgoj.com/news/etički-aspekti-pobacaja)

²⁹ Radny Alcorn, *Why prolife?*, 2004., 88.

omogućiti provedbu njene volje i odluke“, predstavlja iskaz onoga što se u etici zove *emotivizam*. U teoriji emotivizma nešto je dobro ako mi se to sviđa, ako to želim – ja kao subjekt definiram dobro i zlo. S druge strane to znači da ne postoji moralno objektivni sud: npr. da je čin ubojstva nevinog ljudskog bića uvijek objektivno zao ili da je spoznati neku istinu objektivno dobro.

Pogledajmo kako je odobravanje pobačaja na temelju argumenata emotivizma veoma površno. Društvo svakodnevno pred ženu postavlja raznovrsne restrikcije: sankcionira ako neka žena diskriminira nekoga na poslu na temelju narodnosti, ili ako krade ili pijana vozi automobil. Društvo ograničava ženinu mogućnost izbora i djelovanja u navedenim slučajevima, a ipak nitko to ne osporava na temelju načela pluralizma. Stoga je apsurdno relativizirati pitanje o moralnosti pobačaja na temelju pluraliteta svjetonazora. Postoji onaj *humanum*, naravni zakon koji je zajednički svim ljudskim bićima, koji spoznajemo snagom našeg razuma, koji je usađen u našu ljudsku narav i koji sačinjava temelj našega humanog suživota s drugim ljudima. A u taj *humanum* svakako ulazi načelo da je zabranjeno ubiti nevino ljudsko biće.

Ovisi li moje pravo na život o tome prizna li mi ga netko? Ne - samim time što je netko pripadnik ljudske vrste, posjeduje i ljudsko dostojanstvo iz kojeg izvire pravo na život, i ono ne ovisi o dobroj volji bilo kojeg pojedinca ili političkog sustava. Pravo na život ne može ovisiti o subjektivnom raspoloženju bilo koga, pa niti moje majke ili oca.

Često se od zagovornika pobačaja čuje krilatica da svako dijete treba biti željeno

dijete. U potpunosti se s time slažem: da kroz državne programe edukacije, potpore obiteljima treba nastojati da svako dijete bude začeto u odgovornosti. Ipak iz iste rečenice zagovornici pobačaja izvlače prešutni zaključak da svako neželjeno nerođeno dijete može biti uništeno.³² Ako opravdavamo pobačaj ženinim stavom da ona to nerođeno dijete ne želi, možemo onda dovesti u pitanje i neželjeno dojenče, neželjenog invalida i mentalno zaostalu osobu, kao i neželjenu staricu.³³

4. Pobačaj je, po svojoj prilici, pomoć - makar manjkava, privremena, ali ipak pomoć, jer postoje nužnosti pred kojima i etika mora ustuknuti (9. odlomak)

Za koga je pobačaj pomoć? Da li se terapijski pomaže nerođenom djetetu tako da ga se abortivnim postupkom usmrti? Po sebi trudnoća je potpuno zdravo i normalno stanje, dok je pobačaj velika prijetnja ženinu zdravlju: moguće su brojne komplikacije poput krvarenja, probijanje maternice, infekcije, gubitka plodnosti... Studije o postabortivnom sindromu jasno pokazuju koliko to pobačaj „pomaže“ ženama.³⁴ Pitam se, koje su to

³² Ovakvom mentalitetu bi više odgovarala krilatica: *svako neželjeno dijete = mrtvo dijete*.

³³ U prosincu prošle godine Belgija je legalizirala eutanaziju djece uz njihov pristanak, sljedeći tako Nizozemsku. Neke ankete pokazuju da čak ¾ ispitanika u Belgiji podržava i eutanaziju bolesnog djeteta bez njegovog pristanka. (*Eutanazija za maloljetne, preuzeto sa: www.narod.hr/u-prijevodul/eutanazija-za-maloljetne-belgijsko-otvaranje-vrata-za-novu-vrstu-barbarstva*)

³⁴ Upućujem na istraživanja američkog *Elliot instituta* i internet bazu s brojnim studijama o utjecaju pobačaja na psihofizičko zdravlje žene (www.afterabortion.org). *Svaki pobačaj ima najmanje dvije žrtve: ne uništava samo dijete, već i ranjava ženu, njezina partnera, buduću djecu, pa i medicinsko osoblje.*

nužnosti pred kojima etika mora ustuknuti – kada to cilj opravdava sredstvo? Nije li ovo implicitno priznanje da je pobačaj nemoralan čin?

Smatram silovanje teškim zločinom, i vrijednim najstrože kazne. Ipak, moramo se upitati je li moralno dopušteno u toj teškoj situaciji povrijediti prava na integritet, trećoj nevinoj osobi oduzeti temeljno ljudsko pravo – pravo na život? Smatramo da nije pravedno sinove i kćeri kažnjavati radi grijeha njihovih očeva. Duboka psihološka rana nastala silovanjem ne liječi se pobačajem, već se na tu ranu dodaje samo nova. Iako istraživanja pokazuju suprotno,³⁵ hipotetski kažimo da je silovanoj ženi pobačaj pomoć u iscjeljenju – pitam se može li nečije pravo na psihološko zdravlje nadvisiti pravo drugoga na život? Život kao takav je svakako veća vrijednost od mentalnog zdravlja, stoga u koliziji između ove dvije vrijednosti, prednost treba dati onoj višoj. *Tko nekome oduzme pravo na život, implicitno mu oduzima i sva ostala prava, jer je život osobe temelj za njihovo ostvarivanje.*

Argument o silovanoj ženi, isto kao i o rizičnoj trudnoći, često se koristi za argumentiranje legalizacije pobačaja na zahtjev, što je svojevrsna dimna zavjesa za centralno pitanje drame pobačaj, a to je ubojstvo nerođenog djeteta.³⁶

³⁵ Studija Davida Reardona na uzorku od 192 žene koje su bile žrtve silovanja ili incesta pokazuje da žene koje su nakon začeća pobacile, njih 90% se izjasnilo da bi savjetovalo druge žrtve takvog seksualnog nasilja da ne pobace, te s druge strane unutar uzorka žena koje su rodile dijete začeto silovanjem ili incestom niti jedna nije izrazila žaljenje poradi svoga izbora. (Reardon – Makimaa – Sobie, *Victims and Victors, Springfield, 2000.*)

³⁶ Norma McCorvey, mlada žena nazvana „Roe“ u ključnom sudskom slučaju *Roe protiv Wade kojim je legaliziran pobačaj u SAD-u 1973. godine, pridobila je sućut suda i javnosti tvrdeći da je žrtva silovanja, što je*

5. Zdravstvene ustanove dužne su osigurati pomoć upravo u takvim slučajevima - kršćani su dužni pomoći ljudima u nevolji, s time da ova dužnost mora imati prednost pred svojim individualnim slobodama i pravima (9. odlomak)

Autorica se ironično poigrava s pojmom „pomoći nekome“, tako da izraz pape Franje i nadbiskupa Meisnera izvrće u to da su kršćani zapravo dužni „pomoći“ u ubijanju nerođene djece, jer je to čin ljubavi prema majkama – ovo je krajnje neukusno!³⁷

Čini mi se zgodnim ovdje donijeti izvadak iz svjedočanstva ginekologa Bernarda Nathansona koji spada među ključne aktiviste koji su doprinijeli legalizaciji pobačaja u SAD-u, te ravnatelja onodobno najveće klinike za pobačaje u Americi. Kasnije je sasvim izmijenio stajalište. Ovdje donosim izvadak iz njegovog svjedočanstva o medijskim manipulacijama tijekom debate o pobačaju:

Najvažnija i najuspješnija taktika koju smo koristili u razdoblju između 1968. i 1973. god. bilo je igranje na kartu katoličkoga. Koristili smo općeniti pojam crkvene hijerar-

poslije javno povukla. (Norma McCorvey, Won by Love, Nashville, 1997., 241.)

The real „Jane Roe“, preuzeto sa: www.wnd.com/2001/02/8054

³⁷ Pomalo mi je smiješno što u debatama zagovornici pobačaja često citiraju Sveto pismo ili se pozivaju na kršćanske moralne norme. Može se povući paralela s medijskim izjavama govornika koji su se protivili ustavnom definiranju braka u Hrvatskoj, a koji su često iznosili svetopisamske citate. Sasvim razumski i legitimno može se raspravljati o ovome problemu i na temelju biblijskih datosti, ali smatram da je u ovakvoj raspravi dostatno svjetlo naravnog razuma koje nam je svima zajedničko, posebno kada se teološki argumenti vade u svrhu ironiziranja sugovornika poradi njegovih vjerskih uvjerenja.

hije, koji je dovoljno mutan, da bi uvjerali liberalne intelektualce, pacifiste i medije da je upravo Crkva ta koja je kriva za pojavu otpora prema legalizaciji pobačaja. Iz naših se riječi mogao izvesti samo jedan zaključak: Katolička crkva kategorički želi državi nametnuti svoje stavove u pitanjima pobačaja. Ako *Bill of Rights* treba ostati dio ustavne konstitucije SAD-a, ne možemo dopustiti da kardinal Cook zaviruje u naše spavaće sobe... Pozivajući se na lažne ankete, tvrdili smo da većina katolika želi reformu zakona. Bezočno smo lagali, tvrdeći da je čak i kardinal Cushing zagovornik liberalizacije zakona o pobačaju. Koji je bio smisao naše kampanje? Prije svega, ona je uvjerala medije da je svatko tko se protivi pobačaju katolik ili netko to je potpao pod jak utjecaj katoličke hijerarhije. A proširili smo uvjerenje da su katolici koji zagovaraju pobačaj intelektualci, napredni i dobri ljudi.³⁸

Danas velik udio ginekologa u Hrvatskoj ulaže priziv savjesti kada je u pitanju vršenje pobačaja. U Jugoslaviji ovo nije bilo moguće jer liječnici koji bi odbili vršiti pobačaj postali bi "obilježeni" ili dobili otkaz, ali demokratskim promjenama situacija se izmijenila.³⁹ Ne samo s etičke,

³⁸ Bernard Nathanson, *Smrtonosna prijevara, u: Mieczyslaw Piotrowski (ur.), Žašto odabrati život?*, Zagreb, 2013., 73-74.

³⁹ "Parlamentarna skupština Vijeća Europe utvrdila je pravo na priziv savjesti u medicini *Rezolucijom 1763 iz 2010. god. U točki 1. ove Rezolucije, između ostalog, stoji da niti jedna pravna ili fizička osoba neće biti podvrgnuta prisili, neće se držati odgovornom niti će se na bilo koji način diskriminirati ako odbije izvršiti pobačaj ili eutanaziju... Pravo na priziv savjesti utvrđeno je nizom zakona iz područja zdravstva. Članak 20. Zakona o liječništvu (NN,*

već i s izvedbene razine pobačaj je jedan od najodbojnijih medicinskih zahvat.

6. Najbolje se pobačaju može doskočiti što kvalitetnijim informiranjem. Oblikovanje savjesti nemoguće je bez informiranosti (10. odlomak)

U potpunosti se slažem s navedenim o potrebi državnih programa edukacije i potpore. Samo što iz navedenog autorica zaključuje da umjesto zabranom, na smanjenje broja pobačaja treba utjecati samo kroz edukacijske programe. To je kao kazati da nasilje nad ženama treba smanjiti kroz senzibiliziranje javnosti za ovaj problem, ali ne i kroz kaznene mjere protiv zlostavljanja; ili da trgovanje ljudima ne treba kriminalizirati, već pristupiti smanjenju broja žrtava samo kroz bolju edukaciju.

Zagovornici legalnosti pobačaja argumentiraju da bi zabranom broj pobačaja i dalje ostao isti, te bi se povećao broj smrtnih slučajeva žena zbog loše izvedenih zahvata. Ponovno se argumentira na temelju pretpostavki koje tek treba dokazati. Činjenice govore sasvim suprotno što je vidljivo npr. u primjeru Poljske.⁴⁰ Na koji način legalizacija utječe

121/03 i 117/08) propisuje da se liječnik radi svojih etičkih, vjerskih ili moralnih nazora, odnosno uvjerenja ima pravo pozvati na priziv savjesti te odbiti provođenje dijagnostike, liječenja i rehabilitacije pacijenta, ako se to ne kosi s pravilima struke te ako time ne uzrokuje trajne posljedice za zdravlje ili ne ugrozi život pacijenta." (Priopćenje pučke pravobraniteljice o pravu na priziv savjesti (22. kolovoza 2013.), preuzeto sa: www.ombudsman.hr/index.php/hr/za-javnost/priopcenja/182-pravo-na-priziv-savjesti)

⁴⁰ *Prior to abortion's legalization, 90% of abortions were done by doctors, not by coat hangers in back alleys, preuzeto sa: www.abortionfacts.com/facts/12*

na broj pobačaja možemo vidjeti retrospektivno, ako promotrimo situaciju u Americi gdje se 1972., godinu dana prije legalizacije, procjenjuje da je izvršeno najviše 210 000 pobačaja i to po najslabodnijim procjenama. Par godina nakon legalizacije broj pobačaja je dosegao 1,5 milijuna godišnje.⁴¹ *Zakon očito utječe na broj pobačaja.*⁴²

Nije pitanje u tome je li sigurno pobaciti ili ne, već je li pobačaj ubojstvo ljudskoga bića, tim teže što je riječ o posve nevinom, slabom i nezaštićenom biću, sasvim upućenom na majčinu zaštitu i skrb. Inače bi na isti način mogli zahtijevati dekriminalizaciju pljačke banke, kako nitko pri pljački ne bi bio ozlijeđen, argumentirajući da će i onako uvijek biti pljačkaša, stoga je ovako sigurnije.⁴³

7. Samo žene mogu odlučiti o pobačaju (naslov komentara)

A što je s ocem djeteta? Je li humano da on može samo nijemo gledati, bez ikakvog zakonskog utoka,

⁴¹ Anthony Stephen Burnside, *Posljedice ozakonjenja pobačaja u SAD-u, u: Obnovljeni život, 54 (1999) 4*

⁴² Thomas Hilgers, *An Objective Model for Estimating Criminal Abortions and Its Implications for Public Policy, u: New Perspectives on Human Abortion, Frederick, 1981., 71.*

⁴³ Dr Nathanson javno je priznao kako su u kampanji svjesno lagali o broju smrtnih slučajeva žena zbog pobačaja: u medijima su navodili da godišnje od ilegalnih zahvata u SAD-u umre od 5000 do 10 000 trudnica. Realna procjena se kreće oko 250 žena. (Bernard Nathanson, *Iz smrti u život, Split, 2009., 102.*)

⁴⁴ Antoni Zieba, *Civilizacija života protiv civilizacije smrti, u: Mieczyslaw Piotrowski (ur.), Žašto odabрати život?, Zagreb, 2013., 72-73.*

⁴⁵ Martin Luther King je u govoru na *Western Michigan University 18. prosinca 1963.* zanimljivo primijetio: „Zakon ne može natjerati bijelca da me ljubi, ali svakako može spriječiti linčovanje.“

kako pobačajem biva usmrćeno njegovo dijete? Zašto bi se muškarce diskriminiralo time da ne smiju sudjelovati u raspravi o pobačaju? *Argumenti nemaju spol* – iste argumente može koristiti i žena i muškarac. Ako se opravdava ovakva spolna diskriminacija na temelju toga što muškarci ne mogu zatrudnjeti, po istom principu u raspravi ne mogu sudjelovati niti žene nakon menopauze. To je kao reći da netko ne smije osuditi zlostavljanje žena u braku, dok se i sam ne oženi. Budući da pobačaj ima duboke reperkusije na socijalnu, pravnu, demografsku i etičku dimenziju društva, svatko bi trebao biti pozvan uključiti se u raspravu o ovako važnom pitanju.⁴⁴

Činjenica je da je u Hrvatskoj ženama zakonom dano pozitivno pravo (dodijeljeno od države) zatražiti pobačaj. Kroz cijeli članak nastojao sam pokazati kao je ovaj pozitivni zakon nemoralan jer je u suprotnosti s naravnim zakonom. Ipak sve su glasnjiji zagovornici da pobačaj nije samo pozitivno pravo, već ljudsko pravo. U tom slučaju, to bi značilo da pravo na pobačaj izvire iz našeg ljudskog dostojanstva koje baštinitimo od časa začeca, te dosljedno ispada da nerođena djevojčica nema pravo na život, ali ima pravo zatražiti pobačaj. Toliko o apsurdnosti.

Neki tvrde da se pobačajem ženi osigurava jednakopravno sudjelovanje u društvenom i političkom životu. Ako je ta mogućnost trudnici na neki način oduzeta, *nije li bolje rješenje mijenjati društvo, nego ubijati nerođene?* „Medicinska tehnika je ponuđena kao rješenje za postići jednakost... Uvreda je za ženu reći da žene moraju izmijeniti svoju bi-

⁴⁴ Tonči Matulić, *Pobačaj, Zagreb, 1997., 13-14.*

ologiju kako bi se uklopile u društvo.⁴⁵ Zanimljivo je da su povijesno gledajući prve feministice bile protiv pobačaja, i označavale ga kao krajnju eksploataciju žene.⁴⁶ U mnogim zemljama poput Kine ili Indije vrše se testovi kako bi se utvrdio spol djeteta - ako je djevojčica, pobaci ju se. Poradi toga u ruralnim dijelovima Kine omjer rođenih dječaka i djevojčica je 4/1. Po procjenama Kineske akademije za društvene znanosti u Kini do 2020. godine bit će oko 30 milijuna muškaraca sposobnih za ženidbu više nego žena.⁴⁷ *Pobačaj je postao najdjelotvornije oruđe seksizma.* Hitno nam je potreban obnovljeni feminizam koji će vrednovati ženu u njezinoj specifičnosti i afirmirati dostojanstvo majčinstava.

Jezični inženjering koji se vrši radi desenzibiliziranja javnost za problem pobačaja je znatan.⁴⁸ Tipičan primjer dehumanizirajuće retorike je sintagma „produkt začeca“.⁴⁹ A ipak, za svakog se odraslog čovjeka kao i nerođeno dijete može kazati da je produkt začeca.

Jedno od najmračnijih poglavlja suvremene civilizacije, koje neposredno proizlazi iz abortivnog mentaliteta je komercijalizacija ljudskih embrionalnih i fetalnih tkiva za potrebe farmaceutske, kozmetičke i prehrambene industrije.⁵⁰ O

ovom uznemirujućem fenomenu rijetko se piše i govori. Danas se cjepiva proizvode na bazi ljudskih fetalnih stanica,⁵¹ kozmetički preparati se proizvode na temelju njih,⁵² pojačivači okusa za hranu se razvijaju na temelju njih.⁵³ Nadalje, postoji praksa da se fetus u drugom i trećem tromjesečju živi vade carskim rezom radi potreba vivisekcijskih istraživanja i transplantiranja fetalnih organa.⁵⁴

www.cogforlife.org

⁵¹ Papinska akademija za život, *Moral Reflections on Vaccines Prepared from Cells Derived from Aborted Human Foetuses*, preuzeto sa: www.catholicculture.org/culture/library/view.cfm?recnum=6539

⁵² Tvrtka *Neocutis* nema nikakvih problema to staviti u službeni opis svojih proizvoda (www.neocutis.com). Riječ je o kulturi stanica uzgojenih od kože pobačenog 14-tjednog fetusa na temelju kojih se prave kreme za lice. God. 1981. u medijima je objavljena informacija da je na francuskoj carini zaustavljen kamion hladnjača natovaren kontingentom zamrznutih ljudskih fetusa iz bivše Jugoslavije namijenjen za francuske kozmetičke tvrtke. (*Gazette du Palais*, (1981) 98. i 99., izvještaj preuzet iz: *Claude Jacquinet - Jacques Delaye, Trgovci nerođenom djecom, Đakovo, 1994.*, 37.)

⁵³ God. 2011. došlo je do skandala kada se otkrilo da tvrtka *Pepsi* surađuje s tvrtkom *Senomyx* koja razvija pojačivač okusa na bazi bubrežnih stanica ljudskog embrija. Slučaj je došao i do Povjerenstva za sigurnost i razmjenu SAD-a. U Kini i Južnoj Koreji prodaju se kapsule s fetalnim tkivom kao eliksir života. (*Thousands of pills filled with powdered human baby flesh discovered by customs officials in South Korea*, preuzeto sa: www.dailymail.co.uk/news/article-2140702/South-Korea-customs-officials-thousands-pills-filled-powdered-human-baby-flesh.html)

⁵⁴ Krajem 60' zadnji hit znanosti postali su eksperimenti na živim fetusima. Poznat je eksperiment izvršen 1975. god. u američkom Clevelandu i u dječjoj bolnici u Helsinkiju. Proveden je nad 12 živih fetusa starosti između 12. i 21. tjedna nakon što su izvađeni iz trudnica koje su zatražile pobačaj. Fetusima je kirurški odvojena glava od ostatka tijela te umjetno održavana na životu kroz 90 minuta radi mjerenja moždanog metabolizma glicida. (*Bulletin Academie de Medecine*, 163 (1979) 6, Paris, izvještaj preuzet iz: *Claude Jacquinet - Jacques Delaye, Trgovci nerođenom djecom, Đakovo, 1994.*, 38-40.)

Oxidation of glucose and D-B-OH-butyrate by the early

⁴⁵ Razni autori, *Feminists for Life Debate Handbook*, Kansas City, 17.

⁴⁶ Zbirka članaka o prvoj generaciji feministica može se naći na: www.feministsforlife.org/herstory

⁴⁷ *The Worldwide War on Baby Girls*, preuzeto sa: www.economist.com/node/15636231

⁴⁸ Radny Alcorn, *Why proliferate?*, 2004., 32.

⁴⁹ U literaturi na engleskom jeziku označava se kao *Product of conception (POC)*.

⁵⁰ *Suzanne Rini, Beyond Abortion. A Chronicle of Fetal Experimentation*, Charlotte, 1993.

Claude Jacquinet - Jacques Delaye, Trgovci nerođenom djecom, Đakovo, 1994.

Završne misli

Majka Terezije iz Kalkute je 1979. god. prilikom primanja Nobelove nagrade za mir rekla: "Osjećam da je danas pobačaj najveći razaratelj mira... Ako jedna majka može ubiti svoje vlastito dijete, što nas sprečava da se međusobno ne poubijamo?"⁵⁵ Majka Terezije je svetačkom intuicijom iznijela oštar uvid u stanje suvremenog etosa, upućujući na proces raspada vrijednosnog supstrata društva: ako su brojne majke sposobne izreći smrtnu osudu svome nerođenom djetetu, što bi se tek dogodilo između ljudi koji nisu povezani tako bliskim vezama kao što je odnos majke i djeteta, kada bi se između njih povukao pravni sustav?

Zagovornici pobačaja promičući jednu novu antropologiju na temelju koje žele racionalizirati ubojstvo nevinog, nesvjesno otvaraju Pandorinu kutiju. Kada se jednom načne načelo o temeljnoj jednakosti svih ljudi i pravu na život, poradi zakonitosti *sklizave padine* samo je pitanje vremena kada će ovakva teška diskriminacija udariti ne samo nerođene, već i druge dijelove jedne ljudske obitelji, generirajući velike nepravde, patnju i bol.

Mislim da možemo slobodno reći rječnikom Rene Girarda da je današnja civilizacija našla svoju žrtvu u nerođenima. Mehanizmom žrtvenog jarca žrtvujući one najslabije razrješavamo mnogobrojne tenzije koje se pojavljuju u našem društvu: od sloma obitelji, rastakanja spolnih normi, neučinkovitosti

human fetal brain, u: *Acta Paediatrica Scandinavica*, 64 (1975) 1, 17-24.

⁵⁵ www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1979/teresa-lecture.html

socijalnog sistema, depersonalizacije do razarajućih silnica individualizma, relativizma i hedonizma. *Žrtvujemo nerođene jer se ne mogu suprotstaviti*, ne mogu se pobuniti i izazvati nas na promjenu u našem načinu vrednovanja i ophođenja s vrijednošću života i spolnosti. Očito je da abortivni mentalitet proizlazi iz kontraceptivnog,⁵⁶ ali toliko smo zaraženi ovim potonjim da se sve čudimo kada se pri spolnom odnosu zamče dijete - i pitamo se od kuda to sada i kako ćemo se riješiti toga - toliko smo postali otuđeni od onoga što jesmo. Nerođeni otkrivaju naša licemjerja - kako inače objasniti to da s jedne strane izdajemo blagolagoljive proglose o zaštiti invalida i slabih, a onda ubijajući nerođene otkrivamo da ih zapravo ne podnosimo.

"Žena ima pravo na izbor", fraza je kojom se traži legalnost pobačaja na zahtjev. Ipak, paradoksalno je što većina žena koje se odlučuju na pobačaj, izabiru ga u uvjerenju da im je to jedini izlaz, to jest da nisu slobodne. Kolike trudnice pobace poradi prisile koju na njih vrši partner, obitelj, bojeći se za posao ili uvjetovane zahtjevom socijalnog radnika.

⁵⁶ God. 1990. u Hrvatskoj se razvila veoma živa rasprava o pobačaju. Govoreći o povezanosti abortivnog i kontraceptivnog mentaliteta nikako ne želim potvrditi netočan iskaz koji je tada iznijela dr Gruenfelder da se "u Katoličkoj crkvi danas širi tendencija da se svaka kontracepcija smatra ubojstvom i da se to apsolutno izjednačuje." (Anna Maria Gruenfelder, *Disciplina nasuprot dijalogu i uvjeravanju*, u: *Žena*, (1990) 1-2, 23.)

Ovdje je riječ o miješanju pojma a) kontracepcije, tj. metode koja ide za sprečavanjem fertilizacije jajne stanice i b) pobačaja, tj. postupka kojim se uništava novi ljudski organizam već nastao začecem. Moguće je da je do miješanja došlo budući da spiralu i kemijska abortivna sredstva (pilule za dan poslije, Escapelle, Norlevo, RU-486, Metatrexat) neki sasvim pogrešno nazivaju kontracepcijom, iako je medicinski jasno da ne sprečavaju začecje, već zaustavljaju daljnji razvoj embrija i tako djeluju abortivno.

Trudnice ostavljamo same, licemjerno im nudeći "brzo rješenje". Cijelo društvo je pozvano cijeniti i štiti ženu, pomažući joj kroz trudnoću i kasnije, kako bi odabrala ono što je najbolje za nju i dijete, a to je uvijek život. Ako neće biti u mogućnosti skrbiti za dijete, može ga uvijek dati na usvajanje obitelji koja će se brinuti za njega. U Hrvatskoj na svako dijete u domu dolazi četiri potencijalna posvojitelja.⁵⁷

S nelagodom promatramo epizode iz prošlosti i čudimo se kako su tako mnogi ljudi mogli ostati nijemi i inertni naspram tolikih nepravdi. Buduće generacije će i nas promatrati i pitati se kako smo se mi postavili prema teškim nepravdama koje se čine ljudskim bićima: od nerođenih koje se ubija, do žena čije se majčinstvo obezvrjeđuje, eksploatira... Uvjeren sam da će u Hrvatskoj mnogi ljudi dobre volje prepoznati poziv na odgovornost, za zaštitu majki i njihove djece. Pobačaj nije nikad rješenje za obiteljske i socijalne probleme.⁵⁸ *Niti jedna majka, ni jedno dijete ne zaslužuje pobačaj!* Posebnu nadu polažem u nastajuće udruge civilnog društva kroz čiji se angažman treba doprijeti do konkretnih osoba i pomoći im - otvarajući savjetovališta,⁵⁹ sigurne

kuće, educirajući, pružajući pomoć, organizirajući programe za iscjeljenje ženama koje su pobacile, oformljujući grupe potpore, moleći... i tako *doprinositi izgradnji civilizacije života.*

I za kraj, dopustite mi jedan izričaj etičkog emotivizma. Ove godine bio sam na kavi s jednom dragom poznanicom. Tijekom razgovora mi je rekla: „Ja se nisam morala roditi, mojoj majci je četiri doktora savjetovalo da me pobaci... ali unatoč tome ona me rodila“ – i ostao sam potresen – riječ je o divnoj djevojci s prekrasnim srcem – i onda trenutak – zamislite da jedna cijela ljudska egzistencija, osobna povijest, jednostavno nestane, izbrisana jer joj je još kao nerođenoj oduzeto pravo na život.

⁵⁷ Četiri je puta više zahtjeva nego djece za posvojenje, preuzeto sa: www.glas-slavonije.hr/248145/1/Cetiri-je-puta-vise-zahtjeva-nego-djece-za-posvojenje

⁵⁸ Podaci govore da se u Hrvatskoj na prekid trudnoće najviše odlučuju udate žene u dobi između 30 i 40 godina, koje već imaju dvoje djece. (*Prekidi trudnoća u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2012. godine*, preuzeto sa: www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/pobacaji_2012.pdf)

⁵⁹ Statistike pokazuju da više od 80% trudnica koje su se odlučile pobaciti, nakon što na zaslonu ultrazvuka vide svoje nerođeno dijete odustane od pobačaja. Ženi ultrazvuk omogućuje uvidjeti da fetus nije "nešto", već "netko" - njezino dijete. Stoga su brojna savjetovališta za trudnice nabavila ultrazvučne aparate koji postoje i u prijenosnom obliku. (Radny Alcorn, *Why proliferate?*, 2004., 42-45.)

